

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 568.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245217947360/facsimile.pdf> (tilgået 30. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sættende Aarhundrede

Prædiken i det Syttende Aarhundrede var endnu mindre oplysende end opbyggelig; men deels var der i alle Maader gjort et Kæmpeskridt i det Sættende, og deels er dog den »Bibelske Historie« baade i Bogen og i Folkemunde Noget saa mageløst, saa guddommeligt og saa menneskeligt, saa høit og saa jævnt, saa dybt og saa klart, at hvor Bibelen ligger aaben paa Moders-Maalet, og hele Guds-Tjenesten dreier sig derom, vil der ved Bibel-Kundskab, som Erfaring lærer, udvikle sig en Forstand paa Livet til Huusbehov, som i urolige Tider veier op mod megen Misforstand paa det Hele. Kunde man derfor end aftrælte Morten Luther hans uvisnelige Krands som en Kæmpe for den oprindelige Christendom, saa skyldte dog hele den Protestantiske Christenhed ham en dobbelt Borger-Krone, deels for Pavedømmets Aag, som han brød, og deels for hans Præstelige Giftermaal, hans Bibelske Prædiken og Bibel-Oversættelse, thi kun derved er Borgerskabet blevet istand til at afløse Adelen, og Grundvolden lagt til en folkelig Oplysning og Dannelse, hvormed det Borgerlige Selskab herefter maa staae og falde.

Alt i Fangeburet paa Wartburg var det, Luther fortydskede det »Ny Testamente,« hvis første Udgave (1522) er fulgt af saa Utallige, at det er klart, han derved ikke blot leverede et Mesterstykke, men raadte Bod paa et almindeligt Savn i Læse-Verdenen, og tolv Aar senere (1534) satte han Kronen paa dette folkelige Størværk ved at udgive sin fuldstændige »Tydske Bibel,« uden Sammenligning det største boglige Vidunder næst Grund-Skriften, da den forudsætter og beviser Skabelsen af et heelt og holdent »Tydske Kirke-Sprog,« aldrig hørt tilforn og dog ingen Tilhører fremmed. Et saadant Værk, som kun en troende Christen og stor Aand kunde frembringe, maa naturligviis, ved Siden ad dyb Ærbødighed for Herrens Propheter og Apostler, røbe en Frihed og Dristighed, der stikker besynderlig af mod det ængstelige og slaviske Bogstav-Væsen, der udviklede sig hos Luthers lærde Tilhængere; saa naar han alligevel selv omtalte Bibel-Læsning som en Saligheds-Sag, da var det kun forsaauidt al aandelig Oplysning og Opbyggelse kan henføres dertil. Han vidste nemlig godt, at selv den flittigste [at al] Bibel-Læsning uden Aand og Tro giver ingen af Delene, og at Skrift-Beviser for Troes-Artikler er en meget vanskelig Sag; men han vidste ogsaa, at flittig Bibel-Læsning oplyser og opbygger alle Troende, og er aldeles uundværlig for de »Ordets Tjenere,«

Det Sextende Aarhundrede

der vil bevare den »sunde Lærdom« og efterhaanden gienføde den »Apostoliske Prædiken.«

Medens den Tydske Bibel var i Arbeide, baade skiød Luther Munkehammen og udgav den første Tydske Psalmehog (1524), og begge Dele havde en saadan Vigtighed for Menneske-Livet i det Hele, at man ikke mindre i Statens end i Kirkens Historie maa dvæle derved.

Hvad nu først Luthers Giftermaal angaaer, da er her slet ikke Spørgsmaalet om hans Bevæggrunde, thi det er kun verdenshistorisk som et frugtbart Exempel, der viiste, han var sikker i sin Sag, og gav Mange Mod til at trodse den indgroede Fordom; thi hverken paastod Luther, det var Præsternes [Præstens] Pligt at gifte sig, heller ikke vilde Nogens Paastand kunde gjøre det dertil, men han erklærede det for en fri Sag, og det var en menneskelig Velfærds-Sag, at det Pavelige Forbud blev afskaffet i hele den Protestantiske Christenhed. Hvorvidt nemlig den ugifte Stand (Enke-Standen i vidtløftig Bemærkelse) kan være helligere end Ægte-Standen, saa man maatte ønske, at alle Bisper og Præster vilde vælge den, det er et reent kirkehistorisk Spørgsmaal, der her saameget mindre kan komme i Betragtning, som Friheden netop er nødvendig til dets levende og gyldige Besvarelse; men at Forbudet, om det end ikke kunde bevises at være uechristeligt, dog var umenneskeligt, det er soleklart, da det gjorde Vold paa Menneske-Hjertet, og stemplede Kvinden som vanhellig netop i sine helligste naturlige Forhold, som Ægtefælle og Moder. Det gruelige Forbud havde derfor ogsaa baade i Tydskland og Norden mødt langvarig Modstand, og vi har Saxos Ord for, at endnu i hans Dage (i Begyndelsen af det Trettende Aarhundrede) vaandede det Danske Hjerte sig tydelig under Jernhaanden. At nu ogsaa Følgen blev, som man burde vente, at man ingenlunde fik kydskere men hjerteløsere Præster, ja, at de, som skulde være Hjertets Talsmænd og Trøstere, blev dets Bødler, det lærde Erfaringen, og om da end ikke de Lutherske Præstegaardes Historie var saa idyllisk, som den i det Hele virkelig er, vilde dog Luther, som sprængte Kirke-Døren for det udelukte Hjerte, ligefuldt fortjene Dets Velsignelse, med en Rosenkrands, som ikke visner.

Ligesom nu² Luther ved sit Giftermaal aabnede Kirken for Hjertet, saaledes aabnede han ved sin Kirkesang paa Mo-

² 2. Udg. udeløder »nu«.